

ЛОГІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

© *Микуланинець С. І., 2017*

Визначено перспективи застосування логістичного підходу до управління процесами ефективного використання та відтворення загального потенціалу регіону. Проведено ґрунтовний аналіз та узагальнено теоретико-методичні підходи до трактування сутності сталого розвитку регіону, що дало можливість виявити шляхи застосування логістичного підходу до управління різноманітними ресурсами на рівні регіону. Проаналізовано та узагальнено теоретичні аспекти концепції логістики. Досліджено методіку логістичного управління процесами використання ресурсів з метою вирішення соціальних та економічних проблем сталого розвитку регіону. Визначено особливості формування механізму логістичного управління на регіональному рівні.

Ключові слова: логістика, регіон, сталий розвиток, управління, ефективність використання ресурсів.

S. I. Mykulanynets.
Mykachevo State University

LOGISTIC APPROACH TO REGIONAL MANAGEMENT DEVELOPMENT

© *Mykulanynets S. I., 2017*

Instability of the economy restructuring process is particularly manifested at the regional level, causing the depletion of natural, economic and social resources of individual areas and appearance of disproportions in regional development. To implement the principles of sustainable regional development is possible due to the improvement of existing state policy mechanisms of regional development by using innovative managerial techniques. The universality of the logistics concept makes it possible to use it as a scientific basis for innovative changes in the management practices in various business areas.

The aim of the article is to determine the perspectives of the logistics approach implementation to processes in the effective management usage and reproduction of the regional total potential.

Furthermore, in the application of the principles of logistics management processes of resource usage is the provision of ecological security and balanced regional development.

In order to achieve this aim it is necessary to conduct a thorough analysis and generalize theoretical and methodological approaches to interpreting the concept of sustainable development in the region, which will allow to detect areas of logistics approach application to management of various resources at the regional level.

Having universal nature, the concept of present-day logistics serves as the scientific basis for innovative change of managerial practices in the spheres of tourism, exploitation of natural resources and waste management regulations, as well as the life – safety systems regulation of urban areas, etc.

Continuous processes of resources usage within regional economical systems are the object of study of regional logistics. However, the peculiar features of the realization of mechanisms of logistic resources management in the regional dimension from the standpoint of practical implementation of sustainable, ecologically safe areas development are still insufficiently studied.

It has been generalized, that constant regional development represents economically, socially and ecologically balanced development of individual areas and settlements located there, it is aimed at the formation of coherent economic, social and ecological components based on rational usage of all resources (natural, human, scientific, technical and informational etc.).

Conclusions and recommendations for further research. To sum it up we should point out that, the use of logistic approach in the regulation of the use of resources at the regional level makes it possible to create an effective managerial approach for sustainable development of the region through the meeting the needs of the population in goods and services of appropriate quality and quantity, while preserving the environment and minimization of social expenses.

The following objectives require further improvements: the improvement of the mechanism for the regional logistics systems creation; to deepen the analysis of methodological approaches and optimization of continuous processes at different levels of economic activity; the enrichment of organizational aspects of the managerial logistics of regional development and working out practical recommendations for their implementation in accordance with the conditions of a particular region.

Key words: logistics, region, sustainable development, management, efficiency of resource usage.

Постановка проблеми. Нестабільність процесу структурної перебудови економіки країни особливо гостро проявляється на регіональному рівні, зумовлюючи виснаження природних, економічних та соціальних ресурсів окремих територій та виникнення диспропорцій у розвитку регіонів. Фактично реалізувати принципи сталого розвитку регіонів можливо за рахунок удосконалення наявних механізмів державної політики розвитку регіонів з використанням інноваційних методів управління. Застосування принципів процесного менеджменту активізує наукові дослідження у напрямку використання інструментів логістики з метою підвищення продуктивності економічних відносин на рівні регіону. Універсальність концепції логістики дає можливість її застосовувати як наукове підґрунтя для зміни інноваційного характеру у практиці управління у різних сферах господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості застосування логістичних принципів в управлінні процесами переміщення товарів та послуг на регіональному рівні розкриваються у працях науковців: Загорная Т. О. [1], Мішенін Є.В. [2], Смирнов І.Г. [3], Герасимчук З. В. [4], Ларіна Р. Р. [5], Лукіних В. Ф. [6], Хвищун Н. В. [7] та ін. Науковцями доволі змістовно розкриті питання визначення сутності, структури та принципів створення логістичних систем товароруку на регіональному рівні, а також розроблені науково-методичні інструменти управління матеріальними потоками в економіці регіону. Проте залишаються менш дослідженими проблеми теоретико-методичного забезпечення управління потоковими процесами на різних етапах залучення та подальшого виробничого використання ресурсів в господарській діяльності на регіональному рівні. Дослідження наведених проблемних питань є важливим, оскільки сьогодні виникає необхідність зниження енергетичних та ресурсних затрат господарської діяльності за допомогою використання ефективних управлінських механізмів, а також кардинальної трансформації функціональної структури регіональних систем.

Мета роботи – визначити перспективи застосування логістичного підходу до управління процесами ефективного використання та відтворення загального потенціалу регіону. Крім того, під час застосування принципів логістичного управління процесами використання ресурсів важливим є

забезпечення екологічної безпеки та збалансованості регіонального розвитку. З метою досягнення поставленої мети необхідно провести ґрунтовний аналіз та узагальнити теоретико-методичні підходи до трактування сутності сталого розвитку регіону, що дасть можливість виявити напрямки застосування логістичного підходу до управління різноманітними ресурсами на рівні регіону.

Виклад основного матеріалу. З метою виваженого використання логістичного підходу до управління на регіональному рівні, насамперед необхідно проаналізувати та узагальнити основні поняття теорії логістики, які відображено в роботі А. Г. Кальченко [8]. Проаналізувавши та узагальнивши зміст теорії логістики, можемо зробити такі висновки: об'єктом дослідження в логістиці виступають потокові процеси різного змісту; управління здійснюється в межах логістичної системи, яка є цілісною структурою, з сукупністю елементів інтегрованих матеріальним потоком; логістичне управління здійснюється з метою оптимізації поточкових процесів за рахунок оцінювання та зменшення логістичних витрат. Оцінка ефективності логістичної системи повинна орієнтуватися не лише на загальні витрати ресурсів, а й на втрати, пов'язані з неефективним та нераціональним використанням наявних ресурсів. Саме це визначає відмінність логістичного підходу від системного. Це дає змогу здійснити оптимізацію системних витрат та максимізувати використання наявних резервів.

Формування методології використання логістичного підходу до управління розвитком регіону зумовлює необхідність здійснення аналізу поняття “регіон” для визначення певних особливостей, що сприятимуть застосуванню логістичних принципів у регіональному управлінні.

Регіон є комплексною категорією та об'єктом вивчення різних наук. Залежно від напрямку та цілей досліджень науковці під час визначення цього поняття акцентують увагу на тих чи інших аспектах та характеристиках об'єкта дослідження.

Державна регіональна політика розглядає регіон як територію області, що зазначено у Законі України “Про стимулювання розвитку регіонів” [9]. Це трактування поняття “регіон” зосереджене на територіальній характеристиці об'єкта дослідження та його керованості як суб'єкта соціально-економічних відносин, а процес управління регіоном здійснюється органами державної влади на рівні області. Особливістю територіального аспекта дослідження регіону є те, що територія являє собою певну основу, на якій формується середовище життя людей, здійснюється господарська діяльність, а також території, яким притаманні природно-географічні, історико-культурні та соціально-економічні особливості. Ці аспекти відображені у визначенні, яке наводить В. Волошин у [10], де зазначено, що регіон – це територія, яка має сукупність притаманних їй взаємозалежних елементів та є відмінною від інших територій.

Згідно з визначенням, яке наводить Є. В. Мішенін у своїй роботі [11], регіон розглядається як виокремлена ділянка земної поверхні, а також просторова основа здійснення господарської діяльності з притаманними їй виробничою та соціальною інфраструктурами. У цьому визначенні виділяється і просторова характеристика регіону, що дає можливість досліджувати різні об'єкти регіону у просторі та часі.

Важливі характеристики регіону були відзначені в роботі Р. Р. Ларіної, яка визначає регіон як соціально-економічну просторову цілісність, що має комплексний, спеціалізований характер та регулюється адміністративними органами управління [5, с. 71].

Отже, узагальнивши наведені підходи, можна виділити такі основні характеристики регіону: багатofакторність; комплексність; цілісність; керованість; організованість у просторі і часі; взаємозалежність економічного, соціального та екологічного розвитку.

Рівень регіонального розвитку досліджується у трьох аспектах життєдіяльності людей: в економічному, соціальному та екологічному. Економічний рівень регіонального розвитку характеризує приріст таких показників: валовий внутрішній продукт, прибуток та величина дохідної частини регіонального бюджету. Соціальний аспект залежить від рівня матеріального забезпечення та якості життя населення. Екологічний аспект залежить від рівня забрудненості навколишнього середовища, стану здоров'я та тривалості життя населення.

Розвиток регіону ґрунтується на економічному, соціальному та екологічному аспектах розвитку певних територій та розміщених там населених пунктів, та досягається за рахунок

ефективного використання та відтворення наявних ресурсів. Сталий розвиток регіону, можливий через забезпечення таких умов: задоволення споживчих і духовних потреб громадян та підвищення рівня та якості життя населення; забезпечення раціонального та екологічно безпечного використання природних ресурсів у процесі господарської діяльності; захист навколишнього середовища.

Негативні явища та процеси, що порушують екологічну рівновагу та якість навколишнього середовища, переважно виникають на рівні регіону, саме тому вирішення проблем охорони довкілля та ефективного використання природних ресурсів необхідно вирішувати за рахунок використання інноваційних заходів зі збереження та відтворення ресурсного потенціалу регіону.

Оптимальне використання регіонального потенціалу ґрунтується на застосуванні потокового процесу, тобто переорієнтації з теорії “запасу ресурсів” на теорію “потоків”. Перевагою застосування потокового процесу використання ресурсів на рівні регіону є узгодженість соціальних, екологічних та економічних суперечностей, та, як наслідок, побудова моделі всебічного розвитку регіону. Ця модель повинна ґрунтуватись на всебічному дослідженні змісту та характеру потоків, які виникають під час взаємодії економічних, соціальних та екологічних факторів.

Оптимальність використання соціально-економічного потенціалу регіону полягає у належній організації процесу залучення наявних ресурсів та інфраструктури з орієнтацією на досягнення високих результатів та за умови забезпечення захисту навколишнього середовища. Отже, важливим є збереження балансу між економічними інтересами суспільства та екологічними потребами.

На основі наведених міркувань можна зробити висновок, що питання забезпечення сталого розвитку регіону може вирішуватись за допомогою логістики, а саме: через оптимізацію поточкових процесів використання ресурсів у просторі та часі, що дасть можливість збалансувати процеси відтворення та використання ресурсів на регіональному рівні.

Застосування логістичних принципів в економічних відносинах на рівні регіону дає можливість інноваційно підійти до виконання таких завдань регіонального управління: формування стратегії оптимізації структурних пропорцій та матеріальних потоків суспільного виробництва; взаємоузгодження сервісного, фінансового та інформаційного потоків регіону. Практичне застосування логістичного підходу до управління передбачає створення регіональної логістичної системи. Процес управління потоками використання ресурсів на рівні регіону полягає у формуванні та функціонуванні усіх стадій господарського процесу – від забезпечення сировиною до утилізації відходів виробничого процесу чи споживання. Отже, регіональна логістична система повинна включати підприємства виробничого та невиробничого сектору, об’єкти інфраструктури, які є взаємопов’язаними в процесі ухвалення рішень щодо напрямів та способів розподілення ресурсів.

Метою логістичного управління регіоном є забезпечення сталого всебічного розвитку територій. Досягнення поставленої мети здійснюється через виконання таких завдань: формування та впровадження ефективної програми господарської діяльності в регіоні; задоволення матеріальних та духовних потреб населення; ефективне використання та відтворення природних ресурсів; усунення негативних впливів на навколишнє середовище тощо. Об’єктами логістичного управління виступають фінансові, ресурсні, інформаційні потоки, а також поточкові процеси надання послуг.

Логістичне управління розвитком регіону здійснюється на основі використання таких методів та інструментів управління: стратегічне планування на основі врахування комплексу індикаторів; застосування системи економічних важелів з урахуванням вартісної оцінки природних ресурсів та умов; адміністративне управління напрямами економічної діяльності; стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності; соціальні та освітні програми розвитку екологічної культури; реалізація проектів зі збереження навколишнього середовища тощо.

Реалізація функцій логістичного управління повинна здійснюватись органами місцевого самоврядування на відповідних рівнях суб’єктами, що відповідають за реалізацію державних програм регіонального розвитку.

Логістичне управління використанням ресурсів сприяє комплексному підвищенню ефективності функціонування регіону. Для визначення ефективності роботи регіональної логістичної системи доцільно проаналізувати фінансові витрати на різних стадіях поточкових процесів, а також показники своєчасності, точності та надійності системи розподілу ресурсів. Оптимізація поточкових

процесів здійснюється за рахунок мінімізації загальних логістичних витрат. Отже, на основі вищесказаного, вважаємо, що основою оптимізації потокових процесів на рівні регіону є забезпечення мінімуму суспільно-необхідних витрат, які пов'язані з потоковими процесами різного характеру. Механізм логістичного управління на рівні регіону повинен орієнтуватись на комплексну оцінку наявного природно-ресурсного потенціалу та характер впливу господарської діяльності на довкілля, а також узгодження економічних, екологічних та соціальних інтересів населення та вирішення суперечностей, що виникають.

Кожен регіон як об'єкт логістичного управління має систему унікальних характеристик, зв'язків та процесів, що зумовлює складність застосування логістичного підходу та формування комплексної системи управління. Застосування логістичного підходу в управлінні регіоном забезпечує визначення конкурентних переваг регіону за рахунок ефективного та раціонального використання територіального потенціалу регіону та оптимізації потокових процесів через застосування логістичних інструментів. Практичне застосування принципів логістики в економіці регіону здійснюється через формування та розвиток логістичних систем, що сприяє утворенню потокових систем, з формуванням об'єкта управління – ресурсного потоку. Важливим аспектом регіонального управління є запровадження інструментів логістичного менеджменту, орієнтованого на ефективне управління потоковими процесами з метою досягнення завдань та пріоритетів регіонального розвитку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумок, зазначимо, що використання логістичного підходу у регулюванні процесів використання ресурсів на рівні регіону дає можливість сформулювати ефективний підхід до управління з метою забезпечення сталого розвитку регіону за допомогою повноцінного задоволення потреб населення у товарах та послугах відповідної якості та кількості, за умови збереження навколишнього середовища та мінімізації суспільних витрат. Подальшого удосконалення потребують такі завдання: удосконалення механізму створення регіональних логістичних систем; поглиблення методичних підходів аналізу та оптимізації потокових процесів на різних рівнях господарської діяльності; розвиток організаційних аспектів логістичного управління регіональним розвитком, а також розроблення практичних рекомендацій щодо їх впровадження відповідно до умов конкретного регіону.

1. Загорная Т. О. Логистическая концепция решения проблем регионального развития / Т. О. Загорная, А. В. Полднева // Серия “Економічні науки”. – 2002. – Вып. 21. – С. 263–268.
2. Мішенін Є. В. Логістичні основи сталого соціально-економічного розвитку регіону / Є. В. Мішенін, І. І. Коблянська // Серия “Економіка і менеджмент”. – 2014. – Вып. 5 (60). – С. 3–8.
3. Смирнов І. Г. Логістична модель сталого розвитку туристичної галузі в Україні // Вісник ДІТБ. Серия “Економіка, організація і управління підприємствами (в туристичній сфері)”. – 2007. – № 11. – С. 26–31.
4. Герасимчук З. В. Регіональні логістичні системи: теорія та практика: моногр. / З. Герасимчук, Л. Ковальська, Н. Хвищун, О. Мороз. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. – 264 с.
5. Ларіна Р. Р. Теоретико-методологічні основи формування регіональних логістичних систем : дис. ... д-ра екон. наук : 08.10.01 / Р. Р. Ларіна ; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х., 2006. – 490 с.
6. Лукиных В. Ф. Теория и методология управления многоуровневой региональной логистической системой : автореф. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.05. “Экономика и управление народным хозяйством: логистика” / В. Ф. Лукиных. – СПб. : ФГБОУ ВПО “Санкт-Петербургский государственный инженерно-экономический университет”, 2011. – 40 с.
7. Хвищун Н. В. Логістика: регіональний аспект / Н. В. Хвищун, О. Д. Мороз: зб. наук. пр. „Економічні науки”. – Серия „Регіональна економіка”. – Вып. 6 (21), Ч. 2. – Луцьк: ЛНТУ, 2009. – С. 179–191.
8. Кальченко А. Г. Логістика: підруч. – К.: КНЕУ, 2003. – 284 с.
9. Про стимулювання розвитку регіонів : Закон України № 2850-IV від 08.09.2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>.
10. Волошин В. Концептуальні засади сталого розвитку регіонів України / В. Волошин, В. Трегобчук // Регіональна економіка. – 2002. – № 1. – С. 8–9.
11. Мішенін Є. В. Логістичне управління промисловим виробництвом у контексті розвитку “зеленої” економіки в Україні / Є. В. Мішенін, І. І. Коблянська // Економіст. – 2012. – № 1. – С. 8–12.